

Acting Funny on the Catalan Stage

ENRIC CIURANS PERALTA

Universitat de Barcelona

ciurans@ub.edu

LONDON & SANSANO (2022): John London i Gabriel Sansano (eds.), *Acting Funny on the Catalan Stage. El teatre còmic en català (1900-2016)*, Oxford: Peter Lang Group AG, Iberian and American Studies; «The Arts, Literature and Identity» 11.

L'humor és un element fonamental a les nostres vides que s'expressa d'incomptables maneres i, en moltes ocasions, ens arriba mitjançant creacions escèniques de tota mena. El volum que ressenyem tracta de posar ordre en la recerca sobre aquesta qüestió cabdal i que massa sovint és marginada en els estudis generals dedicats a les arts escèniques. La qüestió que aborda el llibre és: podem parlar d'un genuí humor català? O, millor dit, d'una comèdia catalana? En cas afirmatiu, quines serien les influències i característiques que presenta aquest humor català, o, més pròpiament, la comèdia catalana? Lògicament el volum no pot resoldre la qüestió atesa la complexitat de la temàtica, però si més no ens permet endinsar-nos en les múltiples cares que presenta l'humor a casa nostra des del 1900 fins els nostres dies.

El llibre, fruit de la col·laboració entre estudiosos catalans i britànics, s'estructura en tres apartats: el primer dedicat a esbrinar les principals influències que poden explicar la realitat de l'humor escènic català; el segon centrat en les variants textuals que pren el nostre teatre còmic; i, per últim, un apartat centrat en els principals temes i alguns dels seus protagonistes.

A la introducció, signada pels editors del volum, trobem una reeixida temptativa per definir allò que podem entendre per teatre còmic en català, que després el lector troba reflectida en les recerques concretes que conformen el cos del llibre. Es plantegen cinc criteris per tal d'establir l'objecte d'estudi: l'aspecte geogràfic, que posa en relleu les diferents procedències dins els Països Catalans; un segon, de caire lingüístic, que proposa una mirada a partir de les variants idiomàtiques i planteja el problema dels límits que provoca la presència de creacions en llengua espanyola a l'escena catalana; el tercer apel·la a aspectes relacionats amb la tradició i el costum que poden definir l'especificitat de la comèdia en català; el quart fa referència al context històric de les peces i la seva cronologia; i finalment, un cinquè criteri força problemàtic que planteja si l'humor en català és capaç d'expressar una visió del món. Sàviament, els autors reconeixen que el tauler de joc està ple de variables incontrolables per tal de definir què és la comèdia en català.

Completa la introducció una àmplia panoràmica històrica sobre la comèdia escrita en la nostra llengua que s'inicia amb textos medievals fins arribar pràcticament al present, quan apareixen a banda de dramaturgs, els actors i creadors escè-

nics. Els autors tenen cura de no oblidar les diferents variants i procedències de la llengua catalana.

Entre els treballs que s'ocupen de les influències que històricament han definit la comèdia catalana a partir de 1900, cal destacar l'estudi de David George centrat en la pregona influència de la *Commedia dell'Arte* entre els creadors catalans dels segle xx, i particularment, en Joan Brossa. Maria Moreno i Domènech se centra en la paròdia bíblica que serveix com a fons de *Primera història d'Esther*. Enric Gallén, per la seva banda, aprofundeix en l'impacte que va tenir en l'escena catalana *Mort accidental d'un anarquista*, de Dario Fo, tot reivindicant la validesa d'aquest text emblemàtic i universal. Per últim, Héctor Mellinas ens retorna a la poesia escènica de Brossa i la seva pregona influència, abordada des de la perspectiva de la creació escènica, especialment, en els espectacles de Carles Santos.

En el següent apartat, tres articles presenten algunes de les diferents estratègies textuais que ha pres la comèdia catalana. Així, Rhiannon McGlade es concentra en la influència del món del còmic, a partir de Carpanta, un personatge de postguerra creat per Josep Escobar que va aconseguir entrar en l'imaginari col·lectiu observat a partir de diverses comèdies de l'època. No menys interessant i potent és la recerca de John London centrada en la comèdia escrita a la Catalunya del Nord, que dona a conèixer els seus principals protagonistes, el recentment desaparegut Jaume Llong, a banda de Pere Guisset i Josep Tolzà, creadors costumistes i populars. Per últim, Isabel Marcillas s'ocupa d'algunes dramaturgies catalanes que han conreat el gènere còmic, com Ruth Vilar, Cristina Clemente, Gemma Rodríguez, Beth Escudé i Mercè Sàrrias, que conforma un preat panorama de la comèdia escrita per dones en les darreres dècades.

El darrer apartat està dedicat als creadors escènics. El primer treball, a càrrec de Núria Santamaria, ens endinsa en Joaquim Montero, una figura llegendària del Paral·lel, que va conrear espectacles de varietats amb un segell inconfusible. Molt més política és la trajectòria d'Els Joglars, que des dels anys seixanta fins l'actualitat desenvolupen un teatre satíric. Simon Brenden ens endinsa en una trajectòria plena de polèmiques a partir de dues creacions fonamentals: *La Torna* i *Ubú president*, separades pràcticament per un quart de segle. Més contemporanis són els vilanovins Sergi López i Toni Albà, creadors escènics de llarga i celebrada trajectòria. La recerca de Martí B. Fons Sastre se centra en la formació d'ambdós a l'École Jacques Lecoq, escola mítica de formació actoral on s'han instruït molts altres actors i actrius rellevants de casa nostra. Tanca el volum un estudi de Biel Sansano dedicat a la companyia valenciana Pot de Plom, liderada per l'actor Xavi Castillo, creadors d'un estil propi basat en la sàtira política iniciada als anys vuitanta.

Pensem que aquest llibre aporta molta llum a tots aquells que cerquen les fonts, els modes i els protagonistes de la comèdia i l'humor catalans. Lògicament, els estudis tracten aspectes parcials, però ho fan sempre amb profunditat i excel·lència, assenyalant un camí per a futures col·laboracions amb els estudiosos forans que tenen molt a dir i a explicar sobre el nostre teatre.